

**Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi Alanında 2005-2023 Yılları Arasında
Değerlerle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi**

Analyzing Studies on Values in Social Studies Education in Turkey From
2005 to 2023

Kadir Can ERBUDAK *

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 28.09.2023

Kabul Tarihi: 18.07.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1367942

Anahtar Sözcükler:

Sosyal Bilgiler Eğitimi

Değerler

Değerler Eğitimi

İçerik Analizi

ÖZET

Değerler, bireyleri ve toplumları ayakta tutan yapı taşlarıdır. Sağlıklı bir toplumsal yapı oluşturmak için toplum tarafından kabul görmüş değerlerin yeni nesillere aktarılması gerekmektedir. Değerlerin bireylere aktarılmasında ilkökul ve ortaokul düzeyinde sosyal bilgiler dersi önemli bir konumdadır. İlk ve ortaokul seviyesindeki bireyleri; etkin, üretken, sorumluluk sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlar. Ancak sosyal bilgiler sadece akademik anlamda başarılı kılmak ya da belirli bazı bilgi, beceri ve davranışları bireylere kazandırmakla ilgilenmez. Aynı zamanda temel değerleri benimsemiş, bu değerlere sahip çıkan ve bu değerleri etkin bir biçimde kullanabilen bireylerin yetiştirilmesiyle de ilgilenir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin kapsam ve amacı, değerler eğitiminin hedefleriyle bağdaşmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de Sosyal Bilgiler eğitimi alanında 2005-2023 yılları arasında değerlerle ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizine tabii tutulmuştur. Analizler sonucunda ele alınan çalışmaların yayın türü olarak en çok makale olarak gerçekleştirildiği, en çok 2013 ve 2021 yıllarında yapıldığı, yöntem olarak nitel yöntemin tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ele alınan araştırmaların deseninin en fazla doküman incelemesi olarak tespit edildiği, örneklem çeşidinin belirtilmediği ve örneklem grubunun diğer teması altında dağıldığı belirlenmiştir. Ele alınan araştırmaların en fazla veri toplama aracı olarak dokümanları kullandığı, verilerin analizinde ise içerik analizi tespit edildiği görülmüştür. Araştırma konularına göre incelenen çalışmalarda ise en çok tercih edilen konu diğer teması altında dağılım göstermiştir.

Article Information

Submission: 28.09.2023

Acceptance: 18.07.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1367942

Key Words:

Social Studies Education

Value

Value Education

Content Analysis

ABSTRACT

Values are foundational to the well-being of individuals and the cohesion of societies. Transmitting socially accepted values to future generations is essential for fostering a healthy social structure. At the primary and secondary school levels, the social studies curriculum plays a pivotal role in this transmission, aiming to develop active, productive, and responsible citizens. Beyond promoting academic success and imparting knowledge, skills, and behaviors, social studies education emphasizes cultivating individuals who internalize, preserve, and effectively apply fundamental values. Given this alignment with the objectives of values education, this study examines research on values in the context of social studies education in Türkiye between 2005 and 2023. Employing document analysis, a qualitative research method, the collected data were subjected to content analysis. The findings reveal that most studies were published as journal articles, with peaks in publication frequency in 2013 and 2021, and qualitative methods were predominantly used. Document analysis emerged as the most common research design, while many studies did not specify a sample type or grouped samples under the "other" category. Data collection primarily relied on documents, with content analysis serving as the main analytical approach. Regarding research topics, a significant proportion of studies were categorized under the "other" theme.

Atf İçin

Erbudak, K. C. (2024). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi alanında 2005-2023 yılları arasında değerlerle ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(3), 822-837. doi: 10.20296/tsadergisi.1367942

*Dr. (Ph.D), Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara, kadircanerbudak@windowslive.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4595-1179>

GİRİŞ

Eğitim temelde, bireylerin değişen ve gelişen dünya şartlarına uyum gösterebilmelerini, kazandıkları bilgileri okul dışındaki hayatlarında kullanabilmelerini ve toplum tarafından kabul görmüş değerlere, yeterliklere sahip olabilmelerini sağlamaktadır. Bu nedenle eğitim programlarının değişen şart ve koşullara uygun değerlerle donatılmış istendik bireyler yetiştirecek nitelikte düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Günümüz eğitim programlarında en çok üzerinde durulan konuların başında değerler gelmektedir. İstendik vatandaş yetiştirme, demokratik anlayışı benimsetme ve toplumda düzenin devamını sağlama çabalarının odak noktasında yer alan değerler, sadece toplumun ön gördüğü ya da düşlediği değerleri bireylere aktarmakla yetinmez var olan değerlerin dezenformasyonunun da ortadan kaldırılmasını sağlar. Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi ve buna paralel olarak yaşanan problemler bireyler arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Bu durumda topluma ve kültürüne yabancılaşmış, temel değerlerini bilmeyen ya da umursamayan, millî ve manevi değerlerinin kıymetini bilmeyen bireylerin yetişmesine neden olmuştur. Böylece kültürü yok olmasını ya da tahrip edilmesi sorununu ortaya çıkarmıştır. Bu ve bunun gibi durumların ortadan kaldırılmasında ise değerlerin işe koşulması ve çözümünde değerlerin kullanılmasının önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır (Ulusoy, 2019, s. 7; Ulusoy ve Dilmaç, 2018, s. 2; Boydak, 2019, s. 20; Uzun ve Köse, 2017, s. 307).

Değer kavramı geçmişten günümüze sosyal bilimlerin önemli ve dikkate değer çalışma konuları arasında yer almıştır. Sosyal bilimler içerisinde; felsefeden, sosyolojiye, eğitim bilimlerinden, din bilimlerine kadar birçok alanda kendi bakış açıları yansıtılarak değerlendirilip tanımlanmıştır. Bu durum değerlerin ortak bir paydada tanımın yapılmasına engel olmuş ve birden çok ve çalışılan alan kadar değer tanımı ortaya koymuştur. Değer kavramı, Latince “valera” kökünden türemiş ve zamanla “value” olarak nihai hâlini almış, anlam olarak ise “erdem ya da göreceli önem, bir şeyin layık olduğu saygı” olarak tanımlanmıştır (URL-1). TDK (2023) değerleri, “bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” olarak tanımlamıştır. Kızılçelik ve Erjem (1994) değeri, “Bir zümre ya da topluluğun varlık, birlik, düzen ve devamını sağlamak ve geliştirmek maksadıyla üyelerinin çoğunluğu tarafından gerekli ve yerinde olduğu düşünülen, bu üyelerin ortak gaye, hedef, kazanım ve hislerini içeren temel ahlaki unsur ya da görüşler” olarak tanımlamışlardır (s. 99). Uysal (2003) değeri, “bireyin değerini koruyan ve ona değer kazandıran şey” olarak ifade etmiştir (s. 52). Beldağ (2012) değeri, “bir şeyin önemini tespit etmeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin sahip olduğu kıymet, yüksek yararlı nitelik” olarak tanımlamıştır (s. 10). MEB (2005) değeri, bir zümre ya da toplumun birlik, beraberlik, düzen ve işleyişini sağlamak ve sürdürmek amacıyla üyelerinin birçoğu tarafından hakikati ve gerekliliği kabul edilen ortak his, hedef, unsur ve inançlar” olarak tanımlanmıştır (s.12). Budak (2019)’a göre değer, “belirli bir toplumda neyin iyi neyin kötü, neyin doğru neyin yanlış ya da neyin istenen neyin istenmeyen olduğunu ortaya koyan standartlardır” (s. 188). Halstead ve Taylor (2000)’ e göre değer, “genel olarak davranışlara kılavuzluk eden temel inanç ve ilkeler, davranışların iyi ya da istenen olarak değerlendirilebildiği standartlardır.” (s.169).

Görüldüğü üzere alanyazında değerlerle ilgili farklı tanımlar olmakla birlikte değerlerin bireylere aktarılması gerektiği konusunda bir uzlaşma olduğu söylenebilir (Taş, 2021, s. 750). Değerler, bireylerin yaşam stillerini, tutumlarını ve davranışlarını etkilemekte, nasıl davranılması gerektiği konusunda bireylere yol haritası sunmaktadır. Aynı zamanda bireylerin bakış açılarının çeşitlenmesinde ve hayatı algılayıp anlamlandırmalarında önemli rol oynamaktadır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018, s. 1). Bu nedenle toplumlar öğretim programlarını değerleri içerecek şekilde revize etmişlerdir. Türkiye’de değerlerin bireylere kazandırılması Cumhuriyet Dönemi eğitim politikaları içinde her zaman önemli bir yere sahip olmuştur (Tay ve Ünlü, 2014, s. 294-295). Fakat 2005, 2018 ve 2023 yıllarındaki programlarda daha planlı ve ulaşılabilir hedefler doğrultusunda bir yol izlenmiştir. Bazı derslerin kapsamında dolaylı olarak yer alan değerler, sosyal bilgiler dersi kapsamında doğrudan ve planlı öğretimin temel unsurlarından biri hâline getirilmiştir. Kavram ve beceri eğitimiyle birlikte değerlerin bireylere aktarılması sosyal bilgiler dersinin temel yapısı içinde yerini almıştır (MEB, 2023, s. 4). 2018 yılında yayımlanan yeni öğretmenlik lisans programlarıyla birlikte değerler eğitimi dersi sosyal bilgiler öğretmen adayları için zorunlu hâle getirilmiştir (YÖK, 2018, s. 13-14). Böylece öğretim programları ve öğretmen yetiştirme lisans

programları arasındaki uyumsuzluk ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır (Ünlü ve Kaşkaya, 2018, s. 2659).

Sosyal bilgiler dersi bireylere değerleri kazandırma da öncü derslerden biridir (Erbaş, 2021, s. 25). Bu özelliğini; sosyal bilimlerden süzülen içerikten oluşmasına, farklı kültürel öğeleri ve hikâyeleri yapısında barındırmasına ve içeriğinde tarihsel bilgilerin yer almasına borçlu olduğu söylenebilir (Kan, 2010, s. 140). Sosyal bilgiler dersi, toplum ve ülkenin gelecek nesilleri etkin, üretken ve istendik bir biçimde yetiştirilmesi bakımından önemli misyonlar üstlenmektedir. Çünkü bu ders bireylerin toplum ve toplumsal sorunlarla ilgili bilgi sahibi olmalarında ve vatandaşlık sorumluluklarını öğrenmelerinde, insan ilişkilerinde yaşanan girift durumları kavramlarında, evrensel ve ulusal değerleri özümseyip içselleştirmelerinde temel derslerden biri olarak kabul edilmektedir (Aykaç, 2007, s. 48). Bu nedenle eğitim sisteminde bireylere kazandırılacak değerler sosyal bilgiler dersi öğretim programının içeriğine yayılmıştır. 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programında “Öğretim Programının Perspektifi” ana başlığı altında yer alan “Değerlerimiz” alt başlığına yer verilmiş ve “değerlerin öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamı” olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca bu başlık altında öğretim programlarında yer alan kök değerlere yer verilmiş ve bu kök değerlerin, “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” ten oluştuğu belirtilmiştir (MEB, 2023, s. 4). Ayrıca 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programı özelinde 18 değere yer verildiği görülmektedir. Bu değerler; “estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, adalet, dürüstlük, vatanseverlik, yardımseverlik, adalet ve aile birliğine önem verme” şeklindedir (MEB, 2023, s. 9).

Zarrillo (2004)’ e göre değerler sosyal bilgiler dersinde öğretilmesi gereken fakat gözden kaçırılmaması gereken önemli yapı taşlarından biridir (s. 19). Çünkü bu ders ile bireyler, toplumsal olayların farkına varırlar ve gelecek nesillere kültürlerini yani değerlerini aktarma imkânı bulurlar. 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde değer ve değerlerin bireylere aktarılmasıyla ilgili bağlamın oldukça net bir şekilde ortaya konulduğu aşikârdır (MEB, 2023, s. 4). Değerlerin öğretilmesinin sosyal bilgiler dersiyle başat olarak gitmesi sosyal bilgilerin toplumlar için ne denli önemli olduğunu ortaya koymakla birlikte 2023 programı ve 2023 Eğitim Vizyonu çerçevesini de tamamlayıcı niteliktedir.

XX. yüzyılda ülkeler için özel önem atfedilen değerlerle ilgili yapılan araştırmaların artması sonucunda bu araştırmaların bir bütün olarak incelenmesi ve eğilimlerinin belirlenmesi gelecekte araştırma yapacaklara yol göstermesi bağlamında önemlidir. Kurtdede-Fidan ve Öner (2018)’de yapmış oldukları çalışmalarında 2011-2016 yılları arasında değerler eğitimiye yönelik Türkiye’de yapılan lisansüstü tezleri incelemişlerdir. Araştırmada 98 lisansüstü tez incelenmiş ve büyük bölümünün nitel araştırma yöntemiyle yürütüldüğü saptanmıştır. Yerli ve Gündüz (2022) yılında yürütmüş oldukları çalışmalarında Türkiye’de 2018-2022 yılları arasında değerler eğitimi konusunda yapılmış çalışmaları meta-sentez yoluyla incelemişlerdir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış ve değerlendirilen araştırmaların konusu bakımından en çok ilk ve ortaokul düzeyinde gerçekleştirildiği sonucuna ulaşmışlardır. Metin ve Yılmaz (2019) değer ve değerler eğitimiyle ilgili 2012-2017 yılları arasında “Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda” sunulan bildirilerin eğilimlerini belirlemişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre en fazla çalışmanın programda yer alan değerlere yönelik öğrenci algı ve tutumlarının konu olarak ele alındığını tespit etmişlerdir. Kuzu ve Yıldırım (2020) yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında 2010-2020 yılları arasında değerlerle ilgili yayımlanmış olan lisansüstü tezleri belirli ölçütler kullanarak değerlendirmişlerdir. Araştırmada elde edilen veriler yüzde ve frekanslara göre yorumlanmıştır. Meydan, Kaymakcan ve Aktaş (2020) yılında yürütmüş oldukları çalışmalarında 2017 yılı sonuna kadar tamamlanan değerler eğitimi ile ilgili toplam 957 makaleyi incelemişlerdir. Verilerin analizinde hem nicel hem nitel yöntemler kullanmışlardır. Şener, Acar, Tekyıldız ve Laçin (2023) yapmış oldukları çalışmalarında 2015-2022 yılları arasında yürütülmüş olan toplam 200 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre en fazla lisansüstü tezin 2019 yılında gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kapkın, Çalışkan ve Sağlam (2018) yılında yürütmüş oldukları çalışmalarında değerler eğitimi ile ilgili Türkiye’de yürütülmüş tez çalışmalarını incelemişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre en fazla çalışmanın son 10 yıllık periyotta yapıldığını ortaya koymuşlardır. Dünder ve Hareket (2016) yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında 2003 yılı ile 2014 yılı arasında

yayımlanmış değerlerle ilgili makalelerin eğilimlerini ortaya koymuşlardır. Çelik ve Güleç (2022) yılında değerlerle ilgili yapmış oldukları çalışmalarında sosyal bilgiler eğitiminde doktora tezlerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgular yüzde ve frekanslarla ortaya konulmuştur. Elbir ve Bağcı (2013) yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların değerlendirmişlerdir. Çalışmada meta-analiz yöntemi uygulanmıştır. Karadağ (2009) yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmasından Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerin tematik dağılımlarını belirlemiştir. Yaşanan gelişme ve değişmelerle birlikte sosyal bilgiler eğitimi ve programında revizyonlar yaşanmış, değerlerin önemi ve bireylere aktarılması son yıllardaki bu alanda yapılan araştırma sayısını arttırmış ve bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu bakımdan alanyazında yer alan boşluk ve eksikliklere dikkat çekmek ve alana katkı sağlamak amacıyla belirtilen yıllar arasında sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili tez ve makalelerin incelenmesi sağlanmıştır. Bu şekilde değerlerle ilgili sosyal bilgiler eğitiminde araştırmaların eğilimi ortaya konulmuş hem de bu konuda araştırma yapacak sosyal bilgiler eğitimcilerine yol göstermesi açısından konuların analizine yer verilmiştir. Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili çalışma yapan ya da yapmayı düşünen araştırmacılara konuyla ilgili genel çerçevenin sunulması ve yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından 2005-2023 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılmış tez ve makaleler doküman incelemesi yoluyla incelenmiştir. Böylece değerlerle ilgili eğilimin nasıl olduğuna dair genel bir çerçevenin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda cevap aranan sorular aşağıdaki gibidir.

Sosyal bilgiler eğitiminde değer/değerlerle ilgili yapılan araştırmaların;

1. Türlerine göre Tez-Makale (Yayın Türü) dağılımları nasıldır?
2. Yürütüldükleri yıllara göre dağılımları nasıldır?
3. Araştırma yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?
4. Araştırma desenlerine göre dağılımları nasıldır?
5. Örneklem çeşitlerine göre dağılımları nasıldır?
6. Örneklem gruplarına göre dağılımları nasıldır?
7. Veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır?
8. Veri analizlerine göre dağılımları nasıldır?
9. Araştırma konularına göre dağılımları nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma, doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, çalışmanın temel hedefleri doğrultusunda çalışılan konu, olgu ve olaylarla ilgili bilgiler içeren materyallerin analizini içeren doküman analizi, belirlenen amaca yönelik kaynaklara ulaşma, okuma yapma, not çıkarma ve değerlendirme basamaklarını içerir ve genel taramayla içeriğin analizi olarak iki farklı anlayışla kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 189; Karasar, 2005, s. 236).

Verilerin toplanması

Çalışmaya konu olan araştırmaların belirlenmesinde “TUBİTAK ULAKBİM Dergipark” ve “Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi” veri tabanlarından yararlanılmıştır. Bu veri tabanlarındaki sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yayımlanan lisansüstü çalışma ve makaleler ise aşağıdaki kriterler dikkate alınarak seçilmiştir.

1. Araştırmaların Türkiye’de 2005-2023 yılları arasında yürütülmüş olması,
2. Araştırmaların başlıklarında Sosyal bilgiler ve değer/değerler kavramlarının birlikte geçmesi,
3. Doktora, Yüksek Lisans tezi ve makalelerden oluşan araştırmaların olması,
4. Araştırmaların erişilebilir ve tam metinlerine ulaşılabilmesi,
5. Araştırmaların sosyal bilgiler eğitimine yönelik olması.

Veriler elde edilirken Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde tarama kısmına “sosyal bilgiler ve değer/değerler” anahtar kelimesi yazılmış, arama tipi kısmı ise “içinde geçsin” şeklinde değiştirilerek 2005-2023 yılları arasında 22 lisansüstü çalışmaya ulaşılmıştır. Dergipark veri tabanında arama kısmına “sosyal bilgiler ve değer/değerler” yazılmış ve çıkan 400 sayfa tek

tek incelenerek 135 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Böylece YÖK tez merkezinde 22, Dergipark veri tabanında ise 135 çalışma ile birlikte toplamda 157 çalışma belirlenen kriterlere göre incelenmiştir. Çalışmanın verileri 24.08.2023 tarihine kadar olan araştırmaları içermektedir.

Verilerin analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizine tabii tutulmuştur. Cohen, Monion ve Morrison (2007) içerik analizini, nitel olarak elde edilen bulguların belirlenmiş tema ve sınıflamalar bağlamında sistemli olarak sadeleştirilip özetlenmesi olarak tanımlamaktadır (s. 164). Bu amaçla sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan araştırmaların belirli tema ve sistemli olarak özetlenmesi için içerik analizi tercih edilmiştir. Değerlerle ilgili araştırmalar değerlendirilirken çalışmanın problemi doğrultusunda belirlenen kriterlere göre inceleme yapılmış ve “Microsoft Word Excel” programında ortak temalar (yayın türü, yılı, yöntemi, deseni, örneklem çeşidi, örneklem grubu, veri toplama araçları, veri analiz türleri ve araştırma konuları) oluşturulmuştur. Bu ortak temalar kapsamında alt temalar oluşturulurken ele alınan çalışmalarda geçen ifadeler değerlendirmeye alınmıştır. Örneğin; ele alınan çalışmaların birinde örneklem çeşidi bilinmesine rağmen belirtilmediği tespit edilmişse değerlendirmenin sağlıklı olabilmesi için çalışmanın örneklem çeşidine” belirtilmemiştir” ifadesi eklenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik

Bir çalışmada ya araştırmada elde edilen bulguların inandırıcılığı kapsamında gerçek durumları içermeye düzeyi iç geçerlilik ile ilgilidir. (Franekel, Wallen ve Hyun, 2012, s. 166). Bu çalışmada araştırmacı tarafından belirlenen tema ve alt temalar alanında uzman bir sosyal bilgiler eğitimcisinin görüşüne göre üç hafta arayla iki kez sunulmuş ve geri bildirimler sonucunda düzenlemeler yapılmıştır. Bir araştırmanın sonuçlarının benzer durumlara aktarılabilmesine dış geçerlik adı verilmektedir (Franekel, Wallen ve Hyun, 2012, s. 107). Dış geçerliliğin sağlık bir şekilde artırılması amacıyla araştırmanın deseni, verilerin toplanması ve verilerin analizi ilgili bölümlerde detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Farklı araştırmaların aynı veri setinde aynı sonuca ulaşmaları iç güvenilirlikle ilgilidir (Franekel, Wallen ve Hyun, 2012, s. 165). Bu bağlamda veriler araştırma sonucunun gerektirdiği ölçüde amaca uygun olarak toplanmıştır. Araştırmanın süreciyle ilgili detaylı bilgi verme dış güvenilirlik ilgilidir (Franekel, Wallen ve Hyun, 2012, s. 103). Bu bağlamda araştırma süreci boyunca yapılan bütün işlemler detaylı olarak sunulmuştur. Araştırmanın bulgu ve sonuçları belirtilerek alanında uzman bir sosyal bilgiler eğitimcisine kontrol ettirilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde çalışma kapsamına alınan sosyal bilgiler eğitiminde değer/değerler ile ilgili yapılmış 157 araştırma incelenmiş, elde edilen bulgular belirlenen ortak temalar çerçevesinde uygun alt temalar oluşturularak alt başlıklar hâlinde sunulmuştur.

Yapılan çalışmaların yayın türüne göre bulgular

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların türüne göre dağılımları Şekil-1 de verilmiştir.

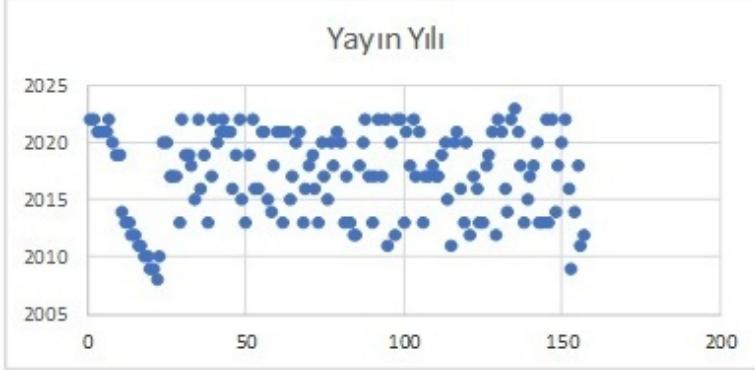

Şekil-1 Yapılan Çalışmaların Yayın Türüne Göre Dağılımları

Şekil-1 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 135'ini makale, 19'unu yüksek lisans tezi ve 3'ünü de doktora tezi olarak planlandığı tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları Şekil-2 de verilmiştir.

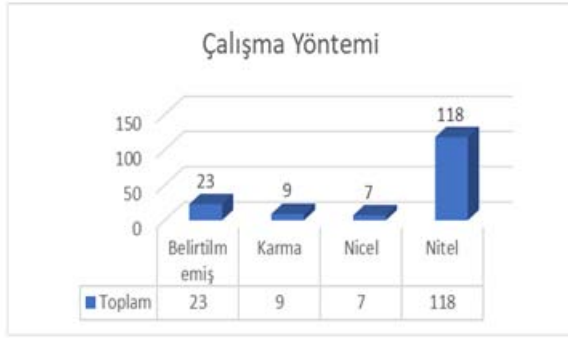

Şekil-2 Yapılan Çalışmaların Yayın Yılına Göre Dağılımları

Şekil-2 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 2013 ve 2021 yıllarında 20, 2022 yılında 19, 2017 yılında ise 17 adet yapıldığı tespit edilmiştir. 2005, 2006 ve 2007 yıllarında ise sosyal bilgiler ve değer/değerler ifadesi geçen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmaların en az yürütüldüğü yıllar ise; 2008 ve 2023 yıllarında 1 adet, 2009 ve 2010 yıllarında ise 3'tür.

Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemine Göre Dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımları Şekil-3'te verilmiştir.

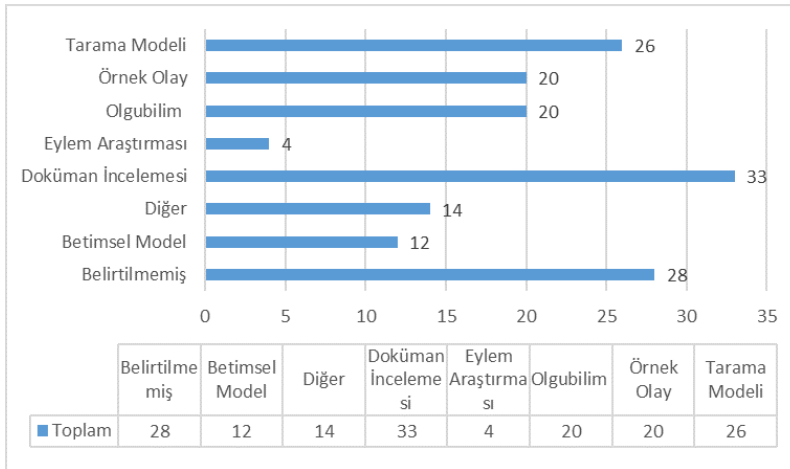

Şekil-3 Yapılan Çalışmaların Türlerine Göre Dağılımları

Şekil-3 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler ifadelerinin geçtiği çalışmaların 118'i nitel, 9'u karma, 7'si de niceldir. Ayrıca 23 çalışmada ise yöntem kısmı belirtilmediği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların araştırma desenine göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların araştırma desenlerine göre dağılımları Şekil-4'te verilmiştir.

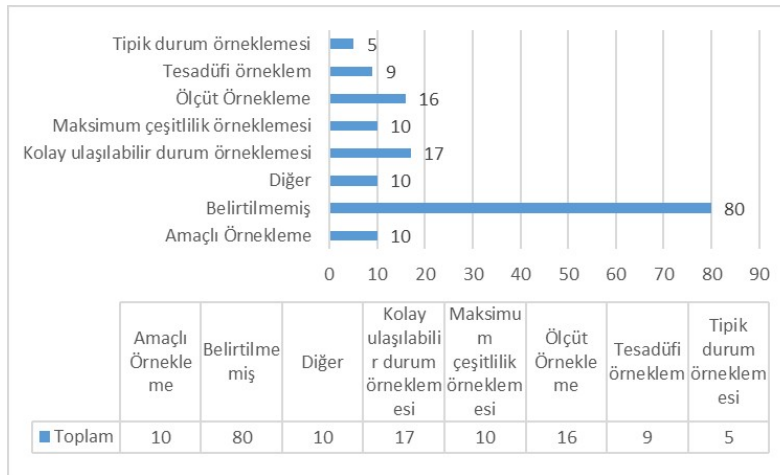

Şekil-4 Yapılan Çalışmaların Desenlerine Göre Dağılımları

Şekil-4 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların en fazla doküman incelemesi kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 28 çalışmada herhangi bir desen belirtilmediği görülmüştür. Doküman incelemesinden sonra, tarama modeli 26, örnek olay ve olgubilim desenlerinde 20 çalışmanın yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca diğer temasında ise, yakınsayan paralel, eş zamanlı üçleme, tarihsel yöntem, özel durum, ilişkisel model ve deneysel çalışmaların varlığı göze çarpmaktadır.

Yapılan çalışmaların örneklem çeşidine göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların örneklem çeşidine göre dağılımları Şekil-5'te verilmiştir.

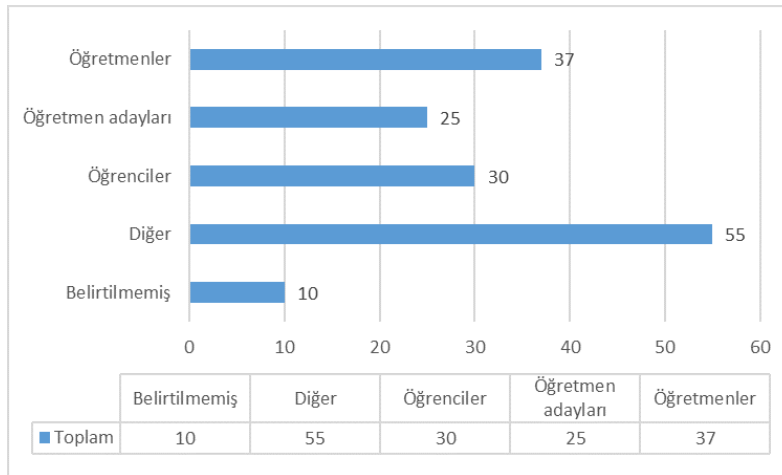

Şekil-5. Yapılan Çalışmaların Örneklem Çeşidine Göre Dağılımları

Şekil-5 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 80 tanesinde örneklem çeşidinin belirtilmediği görülmüştür. Bunun yanı sıra 17 çalışma kolay ulaşılabilir durum örnekleme, 16 çalışma ölçüt örnekleme, 10 çalışma ise amaçlı ve maksimum çeşitlilik örnekleme tipinde yapılmıştır. Ayrıca diğer temasında, aykırı durum, benzeşik örnekleme, seçkisiz örnekleme ve tabakalı örnekleme çeşitleri de yer almıştır.

Yapılan çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımları Şekil-6'da verilmiştir.

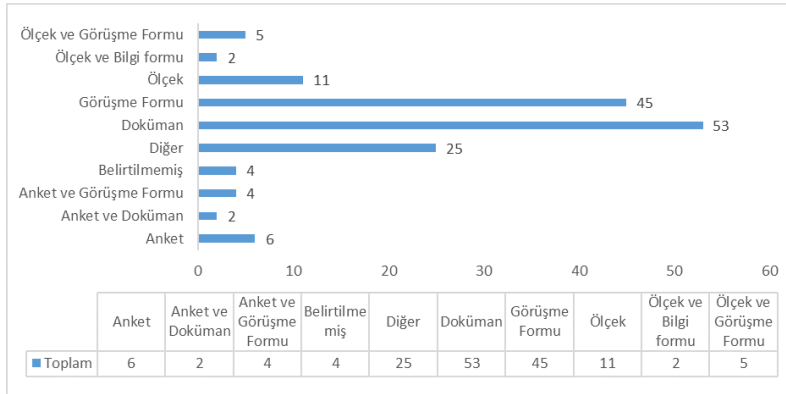
Şekil-6 Yapılan Çalışmaların Örneklem Grubuna Göre Dağılımları

Şekil-6 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 55 tane ile diğer teması altında dağıldığı görülmektedir. Bu temada; dokümanlar, ders kitapları, 2018 ve 2005 programları, kılavuz kitap, veliler, öğrenci ve veliler, öğrenci, öğretmen ve veliler, öğretmen ve öğretmen adayları yer almaktadır. Örneklem grubu olarak ikinci sırayı 37 çalışma ile öğretmenler, üçüncü sırayı 30 çalışma ile öğrenciler ve son olarak 25 çalışma ise sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yürütülmüş çalışmalardan oluşmaktadır. Ayrıca yapılan 10 çalışmada ise örneklem grubunun belirtilmediği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların veri toplama aracına göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımları Şekil-7’de verilmiştir.

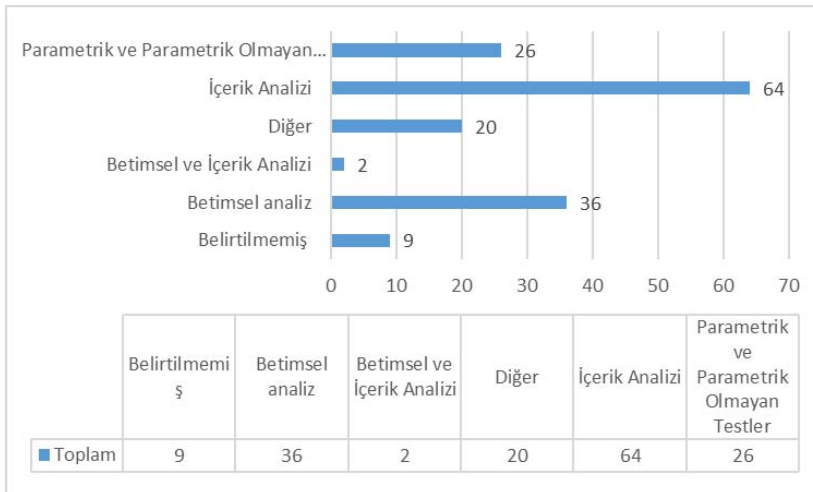

Şekil-7 Yapılan Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımları

Şekil-7 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 53’ü verilerini dokümanlardan elde ettiği belirlenmiştir. İkinci sırada; 45 çalışma ile görüşme formu yer almaktadır. Ayrıca çalışmalarında; anket, ölçek, ölçek-görüşme formu, ölçek-bilgi formu, anket-görüşme formu ve anket-doküman gibi veri toplama araçlarının da tercih edildiği görülmektedir. Diğer teması altında dağılan veri toplama araçları ise, gözlem-görüşmeler, mecazlarla veri toplama, çalışma kâğıtları, metafor ile veri toplama, 2N formları, açık uçlu sorular, video kayıtları ve ders planları olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların veri analizine göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların veri analizine göre dağılımları Şekil-8’de verilmiştir.

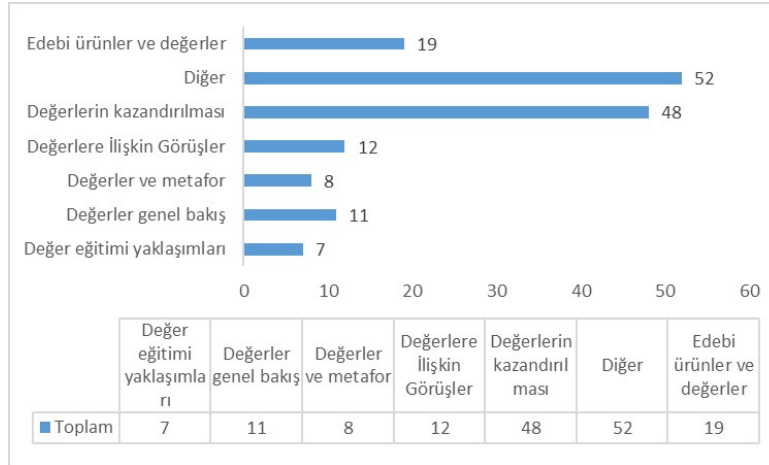
Şekil-8 Yapılan Çalışmaların Veri Analizine Göre Dağılımları

Şekil-8 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların 64’ü içerik analizi kullanılarak verilerinin analiz edildiği görülmektedir. Bu durumu, 36 çalışma ile betimsel analiz, 26 çalışma ile ise parametrik ve parametrik

olmayan testler izlemektedir. Diğer temasındaki dağılım ise; kapalı yaklaşım, tümevarım ve tümdengelim analizi, metafor analizi, söylem analizi ve fenomenolojik analiz olarak belirlenmiştir. 9 çalışmada ise veri analizinin nasıl yapıldığının dair herhangi bir durumun belirtilmediği görülmüştür.

Yapılan çalışmaların araştırma konularına göre dağılımları

Sosyal bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan çalışmaların konularına dağılımları Şekil-9'da verilmiştir.

Şekil-9 Yapılan Çalışmaların Veri Konularına Göre Dağılımları

Şekil-9 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde sosyal bilgiler ve değer/değerler geçen çalışmaların farklılık gösterdiği ve 52 çalışmanın diğer teması altında dağıldığı görülmektedir. Bu temada yer alan konular; kültür-değerler, farklı ülke ve Türkiye'nin değerler açısından karşılaştırılması, medya-değerler, değerler eğitiminde sorunlar, kişiler ve değerler, ders kitapları-değerler, program-değerler olarak belirlenmiştir. Diğer temasından sonra en fazla çalışma 48 ile değerlerin kazandırılmasına yöneliktir. Ayrıca değer eğitimi yaklaşımları, değerlere genel bakış, değerlere ilişkin görüşler, değerler-metafor ve edebi ürünler ve değerler konularında yapıldığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, 2005-2023 yılları arasında Türkiye'de Sosyal Bilgiler eğitiminde değerlerle ilgili yapılan makale, yüksek lisans ve doktora tezlerin doküman incelemesi yöntemine göre inceleyip eğilimlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmalar yayın yürü, yılı, yöntemi, deseni, örneklem çeşidi, örneklem grubu, veri toplama aracı, veri analizleri ve araştırma konuları çerçevesinde incelenmiştir.

Ele alınan araştırmalar dikkate alındığında yayın türüne göre en fazla makale, en az ise doktora tezlerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanazyında hem bu durumu destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Kurtdede-Fidan ve Öner (2018) çalışmalarında yüksek lisans tezlerinin fazla doktora tezlerinin ise daha az olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013)'te gerçekleştirdikleri çalışmalarında ise doktora tezlerinin yüksek lisans tezlerine göre daha az olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Gündüz ve Yerli (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise değerler eğitimi ile ilgili yürütülen çalışmaların daha çok yüksek lisans tezi bağlamında şekillendiği ortaya konulmuştur. Meydan, Kaymakcan ve Aktaş (2020) tarafında yürütülen çalışmada ise değerler ile ilgili yapılan çalışmaların en fazla makalelerden oluştuğu sonucuna ulaşmışlardır.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımlarına bakıldığında çalışmaların en fazla 2013 ve 2021 yıllarında yoğunluk gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Gündüz ve Yerli (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise bu yoğunluğun 2022 yılında daha fazla olduğu ortaya konulmuştur. Kuzu ve Yıldırım (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise bu yoğunluğun en fazla 2019 yılında olduğu tespit edilmiştir. Meydan, Kaymakcan ve Aktaş (2020) tarafında yürütülen çalışmada ise değerler ile ilgili yapılan çalışmaların 2015 yılında yoğunlaştığı ortaya konulmuştur. Alanyazın incelendiğinde ulaşılan sonuçların benzerlik göstermediği tespit edilmiştir. Bu durumun zaman zaman değerlere olan ilgi, değişen program ve eğitim politikalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise yapılan çalışmaların yöntemlerine göre dağılımına bakıldığında en fazla nitel yönteminin kullanıldığıdır. Kurtdede-Fidan ve Öner (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada değerlerle ilgili çalışmaların büyük bölümünün nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirildiğini tespit etmişlerdir. Gündüz ve Yerli (2022) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yine nitel araştırmanın en çok tercih edilen yöntem olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Metin ve Yılmaz (2019) değerlerle ilgili çalışmaları inceledikleri araştırmalarında en çok nitel araştırma yönteminin tercih edildiği sonucuna ulaşmışlardır. Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) çalışmalarında ise daha çok nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Alanyazında çalışmanın bulgularını hem destekleyen hem de desteklemeyen sonuçlar yer almaktadır. Bu durumun nedenleri arasında değerlerin birçok alan tarafından farklı yapı ve anlayışlarda ele alınmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların desenlerine göre dağılımına bakıldığında en fazla doküman incelemesi deseninin kullanıldığını tespit edilmesidir. Metin ve Yılmaz (2019) değerlerle ilgili çalışmaları inceledikleri araştırmalarında en çok doküman inceleme yönteminin kullandığı sonucuna ulaşmışlardır. Kurtdede-Fidan ve Öner (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da yine en fazla doküman incelemesinin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmalarla benzerliklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların örneklem çeşidine göre dağılımlarında belirlenmemiş olarak tespit edildiği görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde benzer bir durum söz konusudur. Yapılan araştırmalarda örneklem çeşidine yer verilmediği görülmektedir (Kurtdede-Fidan ve Öner, 2018; Gündüz ve Yerli, 2022; Metin ve Yılmaz, 2019).

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımlarında diğer teması altında dağıldığı görülmektedir. Bu temada; dokümanlar, ders kitapları, 2018 ve 2005 programları, kılavuz kitap, veliler, öğrenci ve veliler, öğrenci, öğretmen ve veliler, öğretmen ve öğretmen adayları yer almaktadır. Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar (2014) çalışmalarında ise örneklem grubunun lisans düzeyinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Şener, Acar, Türkyıldız ve Laçın (2023) tarafından okul ortamında değerlerle ilgili gerçekleştirilen çalışmalarında ise en fazla örneklem grubunun okul yöneticilerinden oluştuğu sonucuna ulaşmışlardır. Meydan, Kaymakcan ve Aktaş (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise ilköğretim ve üniversiteyi örneklem alan çalışmaların oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde hem mevcut çalışmayı destekleyen nitelikler hem de desteklemeyen sonuçların varlığından söz edilebilir. Bu durumun ise değerlerin birçok alan da çalışma konusu ve birçok çalışma grubunu içermesinden kaynaklı olduğu söylenebilir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların veri toplama araçlarına göre dağılımları en fazla dokümanlardan oluşmaktadır. Alanyazında hem bu durumu destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Kurtdede-Fidan ve Öner

(2018) çalışmalarında ise veri toplama aracı olarak en fazla dokümanların kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Gündüz ve Yerli (2022) yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında veri toplama araçlarından en fazla görüşme formunun kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Metin ve Yılmaz (2019) çalışmalarında ise veri toplama aracı olarak isen fazla görüşme ve dokümanların kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların veri analizine göre dağılımları en fazla içerik analizi kullanılarak yapıldığı tespit edilmiştir. Alanazyında hem bu durumu destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Çiltaş, Güler ve Sözbilir (2012) çalışmalarında verilerin analizinde frekans ve yüzde hesaplarının daha fazla kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Ahi ve Kıldan (2013) yılındaki çalışmalarında, verilerin analizinde parametrik testlerin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar (2014) çalışmalarında ise verilerin analizinde en çok betimsel analizin tercih edildiği, T-Testi ve ANOVA'nın da araştırmaların verilerinin analizlerinde sıklıkla işe koşulduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gündüz ve Yerli (2022) yılındaki çalışmalarında ise verilerin analizinde Betimsel analizin ve içerik analizinin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Metin ve Yılmaz (2019) yılındaki çalışmalarında ise verilerin analizinde en sık içerik analizinden faydalandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Elde edilen bir diğer sonuç ise, yapılan çalışmaların konularına göre dağılımları en fazla değerlerin kazandırılması olarak ortaya çıkmıştır. Alanazyında hem bu durumu destekleyen hem de desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Gündüz ve Yerli (2022) çalışmalarında, değerlerle ilgili en çok işlenen konuların; okul ve sınıf içinde yapılan etkinlikler, kullanılan yöntem/teknik/materyaller ve farklı materyal türlerini inceleme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Metin ve Yılmaz (2019) ise programda yer alan değere yönelik öğrenci algı ve tutumların çalışmaların genel eğilimini oluşturduğunu tespit etmişlerdir. Meydan, Kaymakcan ve Aktaş (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise en sık ele alınan konular değer tercihleri ve değer eğitime ilişkin tutum ve değerlendirmeler olduğu ortaya konulmuştur. Kapkın, Çalışkan ve Sağlam (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise genelde edebi eserlerdeki değer algısına yönelik çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Tüm bu sonuç ve tartışmalar sonrasında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Değerler eğitime yönelik genellikle öğrenciler, öğretmen adayları ve öğretmenler ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ancak velilerle ilgili çok az çalışmanın varlığı tespit edilmiştir. Değerler eğitiminin genel çerçevesi düşünüldüğünde velilerle yapılacak çalışmaların artırılması sağlanabilir.
- Değerler eğitiminde daha çok nitel araştırmaların gerçekleştirildi görülmektedir. Araştırmaların çeşitlenmesi ve genele yayılması bağlamında diğer araştırma yöntemlerinin de işe koşulması gerekmektedir. Farklı araştırma yöntemleri kullanılarak çalışmaların yürütülmesi sağlanabilir.
- Değerler eğitimi bağlamında diğer ülkelerin değerleri nasıl algılayıp e tür çalışmalar yaptığı ve sosyal bilgiler dersinde ne gibi durumların ortaya konulduğu Türkiye ile birlikte karşılaştırmalı olarak ele alınıp sunulabilir.

KAYNAKLAR

- Ahi, B. & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 23 – 46.
- Aktaş, E. & Yurt, S. (2015). Türkçe eğitimi alanındaki makale özetlerine yönelik bir içerik analizi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(7), 73- 96.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), 46-73.

- Beldağ, A. (2012). *İlköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum İli Örneği)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Boydak, K. (2019). *Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre özel liselerde yürütülen değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi (Kayseri Örneği)*. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (5. b.). Routledge Falmer.
- Çelik, M. E. & Güleç, S. (2022). Sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin değerler yönünden incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (4), 1289-1300. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1012159>
- Çiltaş, A., Güler, G. & Sözbilir, M. (2012). Türkiye’de matematik eğitimi araştırmaları: Bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1) ,565-580.
- Dündar, H. & Hareket, E. (2016). Değerler eğitimi araştırmalarında yönelimler: Değerler Eğitimi Dergisi örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 207-231. <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Abuhsbd/Issue/32960/366276>
- Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(1).
- Erbaş, A. A. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 23-40.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. b.). McGraw-Hill.
- Halstead, J. M. and Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research, *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-203.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 187, 138-145.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z. & Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35), 183-207. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37646/351533>
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 75-87.
- Kazu, I. Y. & Yıldırım, D. (2020). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(34), 421-449. doi: 10.29329/mjer.2020.322.20
- Kızılcelik, S. ve Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Atilla Kitabevi.
- Kurtde Fidan, N. & Öner, Ö. (2018). Değerler eğitimine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4 (1), 1-17. <https://doi.org/10.32570/ijofe.388289>.
- MEB, (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB, (2023). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)* Ankara.
- Metin, Ö. & Yılmaz, A. (2019). Değerler eğitimi alanındaki çalışmaların eğilimi: USBES Örneği (2012-2017). *international journal of field education*, 5 (2), 72-93. <https://doi.org/10.32570/ijofe.596191>
- Meydan, H., Kaymakcan, R. & Aktaş, F. (2020). A bibliographic review on the qualification of articles about values education in Turkey. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 9, 11-32.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. & Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430- 453.

- Şener, F., Acar, M., Nurbiye, H., Tekyıldız, O. & Laçın V. (2023). Okul ortamında değerler eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10 (1), 174-190.
- Taş, H. (2021). Mesnevî’de değerler ve Mesnevî’nin değerlere bakışı. *Millî Eğitim Dergisi*, 50(230), 745-767.
- Tay, B. ve Ünlü, İ. (2014). İlkokul yurt bilgisi, toplum ve ülke incelemeleri ve sosyal bilgiler dersleri öğretim programlarında değer ve değerler eğitimi. R. Turan, K. Ulusoy (Ed.). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* içinde (s.287-322). Pegem Akademi.
- TDK (2023). <https://sozluk.gov.tr/>
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter, değerler ve ahlak eğitimi*. Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- URL-1:<https://dictionary.cambridge.org/tr/s/%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/values>
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler-İslami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12(1), 51-69.
- Uzun, M. & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 305-338. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/30012/305131>
- Ünlü, İ. & Kaşkaya, A. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (4), 2656-2679. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/42447/511222>
- Yerli, F. S., & Gündüz, G. F., (2022). Türkiye’de değerler eğitimi araştırmalarına genel bakış: Metasentez çalışması. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 1-38.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- YÖK, (2018). *Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları*, Ankara.
- Zarrillo, J.J., (2004). *Teaching elementary social studies principles and applications* (2nd ed.). Prentice Hall.

Extended Abstract

Education is fundamentally a means to enable individuals to adapt to changing and evolving global conditions, apply acquired knowledge to life beyond school, and internalize values and competencies endorsed by society. Consequently, it is crucial that education programs are designed to cultivate individuals equipped with values aligned with contemporary needs and circumstances. Among the key themes emphasized in modern education programs is the concept of values. The concept of "value" has long been a focal point in the social sciences, spanning fields such as philosophy, sociology, educational sciences, and religious studies. Each discipline has approached and defined values through its unique lens, resulting in diverse interpretations and definitions. Despite these variations, there is a consensus in the literature that values must be imparted to individuals (Taş, 2021, p. 750). The social studies course is a leading platform for instilling values in students (Erbaş, 2021, p. 25). This role stems from its interdisciplinary nature, integrating content from social sciences, cultural narratives, and historical contexts (Kan, 2010, p. 140). Social studies plays a pivotal role in shaping future generations as active, productive, and responsible citizens. As a foundational course, it equips individuals with knowledge about societal structures, fosters an understanding of citizenship responsibilities, helps navigate complex human relationships, and promotes the internalization of both universal and national values (Aykaç, 2007, p. 48). Reflecting its importance, the social studies curriculum embeds values education throughout its content. The 2023 social studies curriculum explicitly highlights values under the subheading "Our Values" in the section "Perspective of the Curriculum," emphasizing that values are integral principles guiding the curriculum (MoNE, 2023, p. 4). The curriculum identifies 10 root values—

justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and benevolence—as fundamental elements. Additionally, it incorporates 18 broader values, including aesthetics, equality, freedom, thrift, peace, scientific thinking, diligence, solidarity, and family unity (MEB, 2023, p. 9). This study aims to examine theses and articles on values in social studies education in Türkiye from 2005 to 2023. By doing so, it provides a comprehensive framework for researchers studying or intending to study values in this context, offering insights into trends and guiding future research. The study seeks to answer the following questions:

1. What is the distribution of research on values in social studies education according to publication type (theses or articles)?
2. How are these studies distributed over the years?
3. What research methods are predominantly used?
4. Which research designs are most common?
5. What sample types are employed?
6. How are the sample groups categorized?
7. What data collection tools are utilized?
8. What data analysis methods are employed?
9. What are the primary research topics?

The study adopts a qualitative approach, employing document analysis to examine theses and articles. Data were sourced from the TÜBİTAK ULAKBİM Dergipark and the Council of Higher Education National Thesis Center databases. The inclusion criteria for selecting studies were as follows:

1. Conducted in Türkiye between 2005 and 2023.
2. Explicit mention of "social studies" and "value/values" in the titles.
3. Inclusion of Ph.D. theses, Master's theses, and articles.
4. Full-text accessibility.
5. Relevance to social studies education.

Using the keyword "social studies and value/values," the search yielded 22 postgraduate studies from the National Thesis Center and 135 studies from the Dergipark database, totaling 157 studies. Data collection concluded on August 24, 2023. Content analysis was applied to the data. Internal validity was ensured by consulting an expert social studies educator who reviewed the themes and sub-themes developed by the researcher at three-week intervals. Adjustments were made based on feedback. To enhance external validity, the research design, data collection, and analysis processes were detailed. Internal reliability was ensured by aligning the data collection process with the research objectives, while external reliability was strengthened by thoroughly documenting all research procedures. An expert social studies educator also verified the findings.

The analysis revealed the following trends:

1. **Publication Type:** The majority of studies were journal articles.
2. **Temporal Distribution:** Research activity peaked in 2013 and 2021.
3. **Research Methods:** Qualitative methods were predominantly used.
4. **Research Designs:** Document analysis was the most common design.
5. **Sample Types and Groups:** Many studies did not specify sample types, with sample groups frequently categorized under the "other" theme.
6. **Data Collection Tools:** Documents were the primary data collection tools.
7. **Data Analysis Methods:** Content analysis was the preferred analytical approach.
8. **Research Topics:** A significant portion of studies addressed topics classified under the "other" theme.

The findings indicate that research on values in social studies education is well-established, with notable peaks in publication activity reflecting increased interest during specific periods. The preference for qualitative methods, particularly document analysis, underscores the exploratory nature of this research area. However, the frequent lack of specification regarding sample types and groups points to an area for methodological improvement. Similarly, the prominence of "other" as a research topic category suggests a need for more focused and clearly defined research themes. The emphasis on values in the 2023 social studies curriculum aligns with the observed trends in academic research. The inclusion of root and broader values highlights the curriculum's comprehensive approach to values education, emphasizing its integral role in fostering well-rounded individuals. Future studies could benefit from greater methodological rigor, such as clearly defining sample types and diversifying research designs. Additionally, exploring under-researched areas and refining thematic categories could contribute to a more nuanced understanding of values education in social studies. This study provides a systematic overview of research on values in social studies education in Türkiye from 2005 to 2023. The findings underscore the centrality of values in the curriculum and research, highlighting both achievements and areas for improvement. By offering a comprehensive analysis, this study aims to guide researchers and inform future studies in the field.